

VELKÉ MEZIŘÍČÍ

Starobylé město leží 50 km západně od Brna v malebném, hlubokém údolí na soutoku říčky Balinky s Oslavou. Rozprostírá se na území 91 ha zastavěné plochy členitého terénu. Celková výměra katastru, tvořeného místními částmi Velké Meziříčí, Dolní Radslavice, Hrbov,

Kústky, Lhotky, Mostiště, Olší nad Oslavou a Svařenov, činí 4 066 ha a v současné době zde žije necelých 12 000 obyvatel. Okolní stráně a kopce porostlé zelení mu dávají zvláštní osobitý ráz přírodního prostředí.

Svojí polohou a nadmořskou výškou 425 až 500 m tvoří Velké Meziříčí jakési předhůří Českomoravské vrchoviny s příznivějšími klimatickými poměry. Má také velmi výhodnou dopravní polohu. Dálnice D1 protínající okrajové části města umožňuje rychlé a plynulé spojení s brněnskou a pražskou aglomerací.

Mimo to sem směřuje 7 státních a okresních silnic, dříve středověkých cest, ze všech světových stran, z nichž nejdůležitější je trasa východ – západ a sever – jih.

První písemná zmínka o městečku, které plná městská práva obdrželo v roce 1408, pochází z roku 1236. Jeho atraktivní poloha přilákala nové obyvatele, a to především řemeslníky. V 15. století se tento počet ještě prudce zvýšil, a tak bylo na náměstí postaveno mnoho nových měšťanských domů.

Historické centrum Meziříčí bylo vyhlášeno městskou památkovou zónou. Mezi nejvýznamnější stavby patří barokní zámek, původně postavený ve 13. století jako románský hrad. Poslední barokní přestavba proběhla v 18. století. Dnes je zde umístěno muzeum se sbírkami historického a regionálního rázu. Návštěvníci mohou vidět sbírku předmětů týkajících

Meziříčské panství v průběhu staletí drželo mnoho majitelů. Prvními známými vlastníky byli pánové z Lomnice, dalšími pánové z Kravař, pánové z Pernštejna, Heldtové z Kementu, pánové z Dubé a Lipého, hrabata z Kounic, pánové z Ugarte, knížata z Lichtenštejnu, knížata z Lobkovic, hrabě František Harrach a posledními majiteli zdejšího zámku byli v letech 1937 – 1948 Podstatzky-Lichtenštejnové, kteří jej v roce 1995 restituovali. Roku 1909 se ve městě a okolí konaly císařské manévry, při kterých byly poprvé použity průzkumné balony a polní kuchyně.

se manévry rakousko – uherské armády ve Velkém Meziříčí v roce 1909 či batistový kapesník pobočníka následníka trůnu Františka Harracha s krví arcivévodě Františka Ferdinanda. Muzeum se též zaměřuje na pozemní komunikace, které prezentuje především modely mostů. Budovu obklopuje volně přístupný rozsáhlý zámecký park, který přetíná dálniční most Vysočina. Tento nejvyšší a druhý nejdelší most na dálnici D1 je ojedinělý také stavbou konstrukce předsunutou metodou bez pomocného lešení. Poblíž něj stojí dřevěný krytý most, jenž byl původně umístěn v Krásnévsi.

Ve středu náměstí se nachází gotický chrám sv. Mikuláše. Původně jednolodní farní kostel byl v letech 1410 – 1412 přestavěn v prostorné gotické dvoulodí a později z důvodu zaklenutí na asymetrické trojlodí. Čas na věži ukazují jedny z největších svítících hodin v České republice, jejichž ciferník má průměr 4 metry.

Dominantní, původně gotická radnice, byla v roce 1529 přestavěna do renesanční podoby, která se zachovala dodnes.

Mezi zdejší skvosty se řadí také bývalý městský pivovar ze 16. století. Obecní a renesanční budova bývalého luteránského gymnázia, postaveného v roce 1578, které bez souhlasu císaře Rudolfa II. založila Alena Berková Meziříčská z Lomnice. Tato trojkřídlá jednopatrová budova, v níž dnes sídlí městská knihovna, má být obdobou Palazzo Pompei ve Veroně od architekta Michela San Michele. Za návštěvu stojí i kostel Nejsvětější Trojice, Moráňský hřbitov s hroby významných osobností a kostel sv. Kříže, postavený pány z Lomnice. Později byl přestavěn Zikmundem Heldtem z Kementu, který zde byl

i pohřben a jehož renesanční náhrobek patří k nejkrásnějším ve městě. Nedaleko se nachází dolní hradební brána, jediná dochovaná z původního opevnění.

O Židech v Meziříčí se první zmínky dochovaly již z roku 1497, avšak k vět-

šímu rozvoji osídlení došlo až po třicetileté válce. Z tohoto období pochází také židovská synagoga a hřbitov s barokními náhrobky. Nová synagoga byla postavena podle plánu A. Prokopa v letech 1867 – 1870. Od poloviny 19. století počet židovského obyvatelstva postupně klesal a roku 1942 obec deportací zbývajících Židů do Terezína zcela zanikla.

Ve Velkém Meziříčí se narodila a žila celá řada významných osobností, jako například spisovatelka Františka Stráněková, malířka Zdenka Vorlová - Vlčková, operní pěvkyně Emilie Zachardová, průkopník letectví ing. Jan Čermák, sochař Jiří Marek, architekt Vladimír Neuman, profesor psychiatrie Arnold Pick, vynálezce Erich Roučka, matematik a fyzik prof. František Závíška. Také zde působila M. Benešová, V. Čech, J. Deml, T. Dvořák, J. Chlubna, K. Janíček,

A. Kratochvíl, V. Křepelka, V. Makovský, K. Milostný, V. J. Myslivec, F. Navrátil, V. Němeček, F. Nováček, J. Nováček, J. Oulehla, B. M. Ptáček, F. Skřivan, K. Stojan, A. Střecha, K. Stratil, J. F. Svoboda, A. Večeř, A. Vorel, S. Vodička a další.

Společenský život obyvatel zajišťuje bohatá nabídka kulturních a společenských akcí. Hlavní centrum kulturního dění představuje Jupiter club s kinem, kde se konají různé koncerty, divadelní představení, přednášky a výstavy, ale také muzeum, knihovna, středisko ekologické výchovy Ostrůvek, mateřské centrum Rodinka, dům dětí a mládeže a další.

Žízeň lze zahnat ve stylové restauraci místního Malostranského pivovaru, který

v současné době nabízí tři druhy piva s názvem Velkomeziříčský Harrach. Velké Meziříčí a okolí poskytují také rozmanité možnosti sportovního vyžití. Nachází se zde fotbalové hřiště, víceúčel-

lová sportovní hala, hřiště na tenis, volejbal a kuželky, fitness, spinningové studio, squash a bowlingové dráhy. V letních měsících se návštěvníci mohou osvěžit v nově zrekonstruovaném koupališti s 60 m dlouhým tobogánem, dále mohou absolvovat projížďky na koni či vyzkoušet sportovní rybaření. V zimě je pro zájemce připravena lyžařská sjezdovka se zasněžovacím systémem a umělým osvětlením a zastřešený zimní stadion. Okolní krajina vybízí k celoroční turistice pěšky, na kole i na běžkách.

Milovníci cykloturistiky mají k dispozici nově vybudovanou mlynářskou cyklostezku o délce 184,8 km, která prochází městem, a na jejíž trase stojí 48 mlýnů. Při západním okraji města se nachází přírodní park Balinské údolí, které bylo dříve vyhlášeno klidovou oblastí a naučnou stezkou. Pro výlety je neméně zajímavé i Nesměřské údolí řeky Oslavy. Na cestě zde čekají různé přírodní zajímavosti, členité skalní útvary, nádherný zpěv ptáků a v neposlední řadě Hamžův, Panský a Stejskalův vodní mlýn. Technická památka Hamžův mlýn, častěji známý jako Říhákův, byl postaven v 16. století. V 19. století prodělal rozsáhlou přestavbu a jeho podoba se zachovala prakticky dodnes. Mlýn je vybaven poměrně zachovalou pilou na dřevo a torzem vodního kola.

BALINY

Obec Baliny se nachází 5 km jihozápadně od města Velké Meziříčí. V současné době zde 112 stálých obyvatel žije na území o rozloze 488 ha. Rozsah zástavby se pohybuje v rozmezí 442 až 475 m.

První zmínka o osadě pochází z roku 1358. Historickou dominantu návsi tvoří zděná kaplička.

Nedaleko od Balin byl ve 13. století na soutoku řek Oslavy a Balinky založen gotický hrad. Pozdější pozdně gotická úprava podlehlá v 16. století přestavbě na renesanční zámek. Z této doby se zachovalo pouze původní gotické opevnění spojené s opevněním města Velké Meziříčí. V roce 1723 zámek zachvátil požár, po kterém hrabě Jan Ugart přistavěl barokní křídlo podle návrhu Jana Blažeje Santiniho. Během dalších let následovalo ještě několik stavebních úprav včetně romantických na začátku 20. století.

V restituci byl objekt vrácen posledním majitelům a ti jej zpřístupnili pro veřejnost. Návštěvníci si zde mohou pro-

hlédnout interiéry zdobené malbami a štukem, dobové zařízení a muzejní expozici s ornitologickou sbírkou a sbírkou mořské fauny. V areálu se dnes nachází také muzeum s ojedinělou expozicí vě-

novanou výstavbě silnic a dálnic v ČR včetně modelů mostů. Jeden z nejobdivovanějších dálničních mostů s délkou 426 m a výškou 75 m, jenž dostal název Vysočina, stojí nedaleko zámku.

BLÍZKOV

Blížkov leží 2 km severovýchodně od Měřína při silnici spojující Měřín s Netěm a spravuje také místní část Dědkov. Terén je zde mírně zvlněný, málo zalesněný a tvoří jakési podhůří Dědkovské hory, která se svými 694 m n. m. dominuje celému okolí. Na katastru o rozloze 1 344 ha žije v současné době 334 obyvatel.

Blížkov mohl vzniknout během tzv. velké kolonizace ve 13. století, stejně jako jiné osady v okolí. Do těchto dob připadá také založení a vybudování Horního rybníka, jako nepostradatelné zásobárny vody.

První písemná zmínka o vsi se uvádí roku 1298, kdy po Svatodušních svátcích 29. května král Václav II. se svolením olomouckého biskupa Děřicha založil proboštsví řádu sv. Benedikta pro 6 bratří a probošta v Měříně. Nadal je značnými statky a podřídil je třebíčskému klášteru. Mezi původními statky byl též Měřín s dvorem, Blížkov, Dědkov a dal-

ších 16 obcí v okolí.

Mezi významné rodáky Blízкова se řadí spisovatel a autor písně Kde domov můj Jan Vašíček, profesor, spisovatel a překladatel František Vaněk, profesor a spisovatel F. Gragar, školní inspektor a

kronikář Jan Křivánek, sportovec Josef Svoboda, Prof. Ing. Jan Dvořák, Dr. Csc., výtvarný umělec Josef Běhal a také učitel a cestovatel Dr. Alois Bradáč.

Obec žije bohatým společenským životem, o čemž svědčí mnoho pravidelně pořádaných kulturních a sportovních akcí, jako je například Blížkovský pohár v kopané, Mikuláš, masopust, Tříkrálová sbírka, velikonoční škrkání, dětský den, taneční výlety a různé sportovní dny. V Blízkově se nachází kulturní dům, pohostinství a vyletiště, v Dědkově zase kulturní dům, vyletiště a lyžařský areál.

BORY

Bory se nachází v okrese Žďár nad Sázavou 10 km severně od Velkého Meziříčí v údolí potoka Babačky, jenž se pod obcí vlévá nad vodní nádrží Mostišťe do řeky Osavy. Na katastru, tvořeném místními částmi Dolní Bory, Horní Bory a osadou Cyrilov o celkové rozloze 1646 ha žije v současnosti 780 obyvatel. První písemná zmínka pochází z roku 1348.

Obec obklopují lesy, pole a několik rybníků. Rozsáhlý komplex lesů na západní a severní straně byl navržen jako biocentrum regionálního významu. Na dvou lokalitách jsou nejceněnější části přírody chráněny jako přírodní památky. V blízkosti se vyskytují vzácné druhy rostlin a několik vyhlášených památných stromů. Bory se proslavily také jako významná mineralogická lokalita.

Obec má dobré vybavení a zajišťuje některé služby i pro okolní vsi. Občané mají k dispozici obecní úřad, mateřskou a základní školu, knihovnu, poštu, hřbitov, kulturní dům, ordinaci praktického a

dětského lékaře, tři pohostinství, prodejny potravin a dalšího zboží. K místním firmám se řadí kamenolom, farma země-

dělského podniku, Lesy ČR, velkostatek a několik soukromých podnikatelů.

Bohatá spolková činnost zde zajišťuje mnoho kulturních a společenských akcí. Sportovní vyžití nabízí tělocvična a víceúčelové hřiště.

Přes Bory pokračuje žlutá turistická značka od Netína do Strážku a 1 km severně od Horních Borů lesem prochází červená turistická značka z Nového Města na Moravě do Bystřice nad Pernštejnem. Na území se nachází rekreační chalupy, chaty a letní tábory.

BŘEZEJC

Březejc leží na silnici z Velkého Meziříčí do Ořechova ve výšce 602 m n. m. Obec je vzdálená 6 km od Velkého Meziříčí a rozkládá se po obou stranách hlavní silnice na 450 ha. Má 137 obyvatel, žijících v 59 domech

První zmínka o vsi je z roku 1371, kdy i na ní jako na části meziříčského panství Jan ml. z Meziříčí zajistil své manželce Kateřině věno. Nazývala se Brzesye, v roce 1412 Brzezicze a v roce 1436 Březice. Vrchnosti patřily myslivna a hájenka, obci kovářna a pastouška. Roku 1911 zde byla postavena jednotřídní škola. V roce 1951 se začalo u Chlostova s výstavbou nové ozdravovny pro tělesně postižené z Brna-Králova pole, na kterou dal finanční prostředky Američan Kačerov. Jeho syn se ve staré kolonci vyléčil z obrny. V tomtéž roce se obci dostala možnost autobusového spojení. Roku 1953 byl vybudován rozhlas. V roce 1955 došlo ke zbourání pastoušky a započeti výstavby obecní kanceláře.

V roce 1976 byla pro nedostatek dětí uzavřena místní škola a v roce následujícím se zahájilo vyjednávání o přestavbě na školu mateřskou. Před jejím dokončením však byly práce MěNV Velké Meziříčí zastaveny a školka nebyla otevřena.

V roce 1980 obec Březejc připadla pod Velké Meziříčí, a tím i všichni obecní majetek. Až roku 1992 se opět osamostatnila.

Nově zvolené zastupitelstvo se snažilo o navrácení obecního majetku. Tentýž rok zahájilo opravy obecní kanceláře a v roce 1995 výstavbu nové autobusové čekárny.

V květnu 1996 byla zbourána asi 200 let stará kaplička a v červenci 1996 již stála kaplička nová. Obec je vybavena plynofikací, kanalizací, veřejným vodovodem a bezdrátovým internetem. Působí zde Sbor dobrovolných hasičů, který má k dispozici požární nádrž.

BŘEZÍ

Březí se nachází přibližně 7 kilometrů severně od Velké Bíteše, v těsné blízkosti obce Osová Bítýška. Na katastrálním území, tvořeném dvěma místními částmi o celkové výměře 626 hektarů, žije v současné době 183 stálých obyvatel. Nadmořská výška činí 520 metrů.

Přesto, že území bylo prokazatelně osídleno již v dřívě, pocházejí první písemné zmínky o vsi až z roku 1349.

Dominantu návsi představuje kostel Panny Marie z 18. století. K dalším historickým památkám se řadí boží muka, kříž u silnice do Rozseče a u polní cesty stojící krucifix a smírčí kříž.

Občanům slouží obecní úřad, kulturní dům, kde se odehrávají kulturní a společenské akce, dobré autobusové spojení s okolními městy, prodejna se smíšeným zbožím, fotbalové hřiště a nově zrekonstruovaný hostinec.

Místní část osada Ondrušky, která je vzdálena 2 kilometry východně, má v současnosti 15 trvale přihlášených oby-

vatel a většina zdejších domů slouží pouze k rekreaci.

Březí leží v blízkosti Vlkovského, Níhovského a Holinkovského rybníku, které

se hojně využívají k rekreačním účelům. Další možnosti odpočinku, vycházek a cykloturistiky nabízí okolní lesnatá členitá krajina.

BŘEZSKÉ

Březské se nachází na Vysočině 4 kilometry severně od města Velká Bíteš. Katastrální území zaujímá 679 hektarů a v současné době na něm žije 236 trvale přihlášených obyvatel. Nadmořská výška zástavby se pohybuje v rozmezí 468 až 483 metrů.

První zmínka o osadě pochází z roku 1349. Dominantu návsi tvoří nedávno zrekonstruovaná kaplička a před ní stojící bílý kříž. K dalším památkám místního významu patří také krucifix a v polích za vesničkou stojící boží muka.

Občané mají k dispozici obecní úřad, kulturní zařízení, knihovnu, požární nádrž, prodejnu s potravinami i smíšeným zbožím, víceúčelové hřiště a pohostinství.

Necelých 10 kilometrů od obce Březské se nachází lyžařské středisko Ski Klínek Předklášteří, ležící v nadmořské výšce 299 až 396 metrů. Jezdí zde 500 metrů dlouhý vlek Tatrapoma s přepravní kapacitou 550 osob za hodinu. Další la-

nový vlek o délce 80 metrů slouží potřebám lyžařské a snowboardové školy.

ČERNÁ

Obec se nachází na Českomoravské vrchovině, v jihozápadní části okresu Žďár nad Sázavou, od kterého je vzdálena 20 km jižně. Katastr, tvořený dvěma místními částmi, má rozlohu 1 045 ha a v současné době na něm žije 305 stálých obyvatel. Nadmořská výška činí 536 m.

Černá, jež svůj název dostala podle blízkého lesa, byla založena asi v 15. století na pozemcích třebičského kláštera. V písemných pramenech se jako ves se zákupní rychtou a manem poprvé připomíná v roce 1556, kdy ji získal Vratislav z Pernštejna.

Další majitel Jan Rafael Chroustenský zde koncem 16. století vystavěl zámek v renesančním slohu, jenž byl po Bílé hoře společně s Chroustenským panstvím konfiskován a připadl italskému rodu Collaltů. Mezi zámkem a panským ryb-

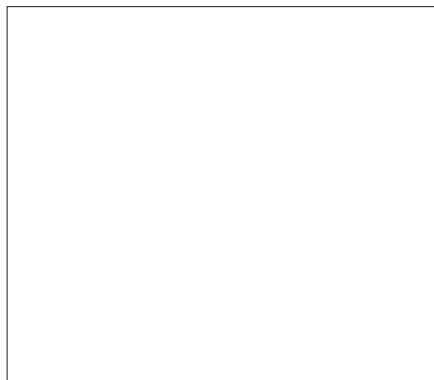
níkem stávaly vrchnostenské reality, a to bednárna, kovárna a mlýn. V roce 1585 zde býval také pivovar, sladovna, výpalna, druhý mlýn a později se připomíná i myslivna, panská cihelna a pazderna.

Jednopatrová budova zámku s mansardovou střechou a třípatrovou hranolovou věží byla v 18. století zbarokizována. Po roce 1918 se stala součástí zbytkového statku a její interiér byl značně zdevastován.

Poslednímu majiteli byl statek po 2. světové válce zkonfiskován, hospodářské budovy užívalo JZD a objekt zámku

sloužil obci ke kulturním a společenským účelům. Býval zde taneční a divadelní sál, kino, kancelář MNV a klubovny společenských organizací. Po roce 1989 byl zámek restituován a vzápětí prodán novému majiteli. Uskutečnila se tu poslední velmi rozsáhlá rekonstrukce, při níž byla zrušena zámecká kaple svatého Antonína. Nyní je objekt pro veřejnost uzavřen a slouží jako soukromé rekreační zařízení.

Obec Černá má charakteristický protáhlý tvar a rozprostírá se na délku asi 1 200 m v údolí Křivého potoka. Zástavba sestává z rodinných, převážně přízemních, domků podél silnice. Centrum obce tvoří náves s velkým Mlýnským rybníkem, hasičskou zbrojnicí a památníkem padlým v obou světových válkách, kolem něhož se rozkládá malý parčík.

Architektonickou dominantu vesnice zde představuje zámek a nově postavená

kaple svatého Antonína, vysvěcená v roce 2006. Z historických artefaktů je nejstarší socha svatého Jana Nepomuckého z 18. století, stojící na podstavci s letopočtem 1622. Na území se také nachází celá řada kamenných, pískovcových a železných křížů, datujících se převážně do 19. století.

Místní obyvatelé mají k dispozici obecní úřad, prodejnu smíšeného zboží, požární zbrojnicí a dva hostince. Je zde v provozu velká farma živočišné výroby Agro Měřín, a.s., lihovar firmy Zevar, s.r.o. a několik drobných podnikatelů.

V roce 2001 byla v sousedství dětského a sportovního hřiště dokončena víceúčelová budova Obecník, která obsahuje klubovnu, kuchyň, sociální zařízení a sklad. V prostorách Obecníku se odehrává zájmová činnost, sportovní i kulturní akce, drobné rodinné oslavy a taneční zábavy.

Místní část Milíkov je od Černé vzdálena asi 1,5 km severně. Nachází se v poměrně prudkém severním svahu, podél místní komunikace. Zástavbu osady tvoří ucelený soubor tradičních přízemních zemědělských usedlostí, typických pro tuto část Českomoravské vrchoviny, jenž byl jen minimálně devastován moderními neorganickými zásahy.

DOBRÁ VODA

Obec Dobrá Voda se svými 338 obyvateli leží na okraji Křižanovské vrchoviny v průměrné nadmořské výšce 562 m. Nachází se 4 km směrem na západ od Křižanova v regionu Velké Meziříčí. Na katastru, jehož celková výměra činí 828 ha, pramení řičky Mastník, ústící do Šípského potoka, a Libochůvka, jež ústí do řeky Loučky.

Osada byla zřejmě založena v 1. polovině 13. století při kolonizaci pralesa na českomoravském pomezí. V té době zdejší kraj patřil Přibyslavovi z Křižanova, který byl bohatým velmožem ve službách českého krále Václava I. První dochovaná písemná zmínka pochází z roku 1252.

Náves s podélným půdorysem, kterou prochází silnice III. třídy z Křižanova do Velkého Meziříčí, je zatravněna, osázena lípami a tureckými lískami. Její okolí bývá vždy vzorně upraveno a udržováno. Dominantu zde představuje kaple sv. Cyrila a Metoděje, postavená v roce 1878 na místě bývalé zvoničky.

Naproti kulturnímu domu, kde je také kancelář obecního úřadu a hospoda, stojí budova školy z roku 1906. Před ní je již odedávna velký dřevěný kříž z modřínového dřeva. Občanům dále slouží prodejna Jednoty, hasičská zbrojnice, knihovna a víceúčelové hřiště. O kulturně-společenský život pečují místní Sbor dobrovolných hasičů a myslivecké sdružení.

V obci se nachází také dvě přírodní památky, a to údolí mezi dvěma rybníky s vlhkomilnými druhy rostlin a vstavaču a hojně se vyskytujícím chráněným dru-

hem lesního mravence *Formica polyctena*. V severozápadní části se nalézá jedno ze 17 moravských ložisek litného pegmatitu. Byl zde potvrzen výskyt různých odrůd křemene, opálu, chalcedonu, kolumbitu, tantalitu, apatitu, plagioklasu, ortoklasu, andalusitu, biotitu, muskovitu, lepidolitu, turmalínu, indigolitu, rubelitu, zirkonu, topazu, montmorilonitu a dalších minerálů.

DOLNÍ HEŘMANICE

Dolní Heřmanice leží na státní silnici mezi Velkým Meziříčím a Tasovem v nadmořské výšce 478 m. Na katastru, tvořeném dvěma místními částmi o celkové rozloze 1 415 ha, žije v současnosti 447 obyvatel.

První zmínka o vsi pochází k roku 1349, kdy byla součástí tasovského panství. Její majitel Jan z Tasova věnoval Dolní Heřmanice za pokoj duše své a svých předků.

Občané Heřmanic mají k dispozici obecní úřad, mateřskou a základní školu pro 1. až 5. ročník, prodejnu potravin, restauraci, sportovní areál s fotbalovým hřištěm, tenisovými kurty a stoly pro stolní tenis, obecní dům s knihovnou, hlasatelnou, velkou a malou zasedací místností, tanečním sálem s kapacitou pro 150 lidí, hostincem se sportovním salonkem i kuchyní a v suterénu se nachází místnost pro stolní tenis a šatny se sociálním zařízením pro sportovní klub.

Bohatý kulturně-společenský život zajišťují pravidelně pořádané akce, jako například dětské karnevaly, zájezdy pro děti, mládež i seniory, sraz rodáků, sraz Heřmaňáků a Oslaváků u prasete či nohejbalový turnaj o putovní pohár starosty. Heřmanická pout se pořádá od

roku 2004 každý druhý týden v červenci pod záštitou sv. Lukáše jako patrona Dolních Heřmanic. V prostorách zahrady mateřské školy byl zbudován krásný přírodní parket, vsazený do zeleně zahrady, kde se v letním období odehrávají veškeré obecní i soukromé akce.

V okolí se rozprostírá nádherná krajina s lesy a rybníky. Turisty lákají výlety po okolí podél řeky Oslavy, Řihákova mlýna nebo rekreačního střediska Nesměř a nad bývalým Eliášovým mlýnem stojící zřícenina hradu Templštejna. Podél řeky vede několik cyklistických tras, z nichž nejznámější je Mlynářská cyklostezka.

DOLNÍ LIBOCHOVÁ

Dolní Libochovná se nachází přibližně 15 km severovýchodně od města Velké Meziříčí. Katastr, rozprostírající se v nadmořské výšce 483 m, zaujímá rozlohu 409 ha a v současné době na něm žije 156 obyvatel. Obcí protéká potok Libochovka.

První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1350. Historickou dominantu návsi představuje malá zvonice. Na východním okraji obce u Velkého Libochovického rybníka se na silnici do Meziboří nachází kamenný most, který má jediný vysoký oblouk z neopracovaného lomového kamene, klenoucí se nad výpustí rybníka. Nedaleko stojí zděná budova mlýna z poloviny 18. století, kde se rovněž zachoval klenutý můstek k hrázi. Občané mají k dispozici mateřskou školu, obecní úřad, kulturní zařízení, knihovnu, víceúčelové hřiště, požární nádrž, pohostinství a prodejny s potravinami i smíšeným zbožím.

Okolí nabízí příznivé podmínky pro

letní i zimní dovolenou. Necelých 8 km od Dolní Libochovné se v klidném prostředí nachází 283 m dlouhý lyžařský vlek

Věžná. Zdejší terén s několika sjezdovkami je vhodný pro středně pokročilé lyžaře.

HEŘMANOV

Heřmanov leží uprostřed trojúhelníku, jehož vrcholy tvoří obce Moravec, Křižanov a Osová, v dnešním okrese Žďár nad Sázavou. Na katastru o rozloze 538 ha žije v současnosti 214 obyvatel. Nadmořská výška činí 585 m.

Až do třetí čtvrtiny 19. století se Heřmanov úředně jmenoval Hermannschlad - Hermašlak. Z názvu se dá vyčíst, že pravděpodobně vznikl ve 13. století jako kolonizační ves a že jeho zakladatel se jmenoval Hermann. První písemná zmínka o vsi pochází až z roku 1349, kdy společně s Březkou a Březkami patřila k Osovskému panství Jindřicha z Osového.

Široká náves, na sever rozšířená a na jih zúžená, má různě roztroušené domy, z nichž staré jsou štítem a nové průčelím obráceny do jejího středu. Občané zde mají k dispozici kulturní dům, poštu, dva obchody se smíšeným zbožím, požární zbrojnicí, hřbitov, základní školu pro 1. - 4. ročník, pohostinství, obecní úřad a dobré autobusové spojení s okolními městy a

obcemi. Pozůstatkem bývalého lihovaru je vysoký komín, kde dnes pravidelně hnízdí čápi. Možnost zaměstnání nabízí místní zemědělské družstvo.

V okolí obce leží rozsáhlá chatová a rekreační oblast. Vyhledávaným cílem návštěvníků se stala zdejší Státní přírodní rezervace. Tento Chráněný přírodní výtvor o rozloze 1,89 ha je světově významným nalezištěm tzv. heřmanovských koulí tvořených minerálem anthofilem

s vložkami flogopitu, které vznikly na styku pegmatitu s hadcem. Tuto biologickou zvláštnost lze obdivovat i v mineralogických sbírkách Moravského zemského muzea v Brně, v Západo-moravském muzeu v Třebíči či v Národním muzeu v Praze.

K vyhledávaným cílům nedělních procházek patří i nedaleká Svatá hora, nejvyšší bod v dalekém okolí, jenž se tyčí do výšky 679 m. Vrchol skýtá nádherné pohledy a rozhled na Křižanovsko, Velkobítešsko, Brněnsko, Bystřicko a Kunštátsko.

Milovníci historie zase mohou navštívit nedalekou samotu Rohy s hájovnou, pozůstatek zaniklé středověké obce nebo středověké tvrziště Hrádek se zachovalým obranným valem ze 14. století.

HORNÍ LIBOCHOVÁ

Obec se nachází severovýchodně od města Velké Meziříčí, ve vzdálenosti přibližně 11 km. Na katastru, tvořeném místními částmi Horní Libochová, Dolní Hlína a Horní Hlína o celkové rozloze 460 ha, žije v současné době 208 stálých obyvatel. Průměrná nadmořská výška činí 505 m.

První písemná zmínka o vsi se dochovala z roku 1364.

Dominantu návsi tvoří kaple svaté Ludmily, postavená v roce 1993 a vysvěcená v roce 1994. Na počátku 90. let minulého století došlo k rozebrání kamenného pozdně barokního mostu, vedeného v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky. Bylo plánováno jeho převezení do Velkého Meziříčí, kde měl být opětovně postaven, avšak most při převozu zmizel a dodnes zůstává záhadou, jak s ním skutečně bylo naloženo. Nedaleko jeho původního místa dnes stojí nový silniční most bez památkových hodnot.

V Horní Libochově se nachází stánové tábořiště s polní kuchyní, krytou jídelnou a zděnou klubovnou, na kterém se každoročně pořádají dětské prázdninové tábory, zaměřené především na sportov-

ní hry, soutěže a turnaje. Samozřejmě zde nechybí ani výlety do okolí, noční hlídky a vše co ke správnému táboru patří.

Obcí protéká potok Libochovka.

HORNÍ RADSLAVICE

Horní Radslavice leží 10 km jihozápadně od Velkého Meziříčí, 20 km severozápadně od Třebíče a 25 km jihovýchodně od Jihlavy v nadmořské výšce 514 m. Území o celkové rozloze 467 ha obývá v současnosti 96 stálých obyvatel.

První zmínka o vsi pochází z roku 1377, kdy patřila Janu z Meziříčí. Na obecní pečeti byl vyobrazen sv. Jiří.

Návsi dominuje malý rybník a zvonička a po obci i okolí je roztroušeno několik historických křížů. První škola byla v Radslavicích zřízena v roce 1908. Dnes se zde již neučí a děti za vzděláním dojíždějí do Velkého Meziříčí. Občanům slouží obecní úřad, víceúčelové hřiště, dětský koutek s průlezkami, Sbor dobrovolných hasičů, požární nádrž, obchod s potravinami, pohostinství, vodovod a kanalizace bez napojení na čističku odpadních vod.

Východně od Horních Radslavic se tyčí 564 m vysoký vrch Strážnice, jenž skýtá hezký výhled do kraje a západním

směrem je zase rybník Luční, který nabízí možnost koupání a rybaření.

CHLUMEK

Chlumeck se nachází na Českomoravské vrchovině nedaleko 628 m vysokého kopce Chlum. Leží 15 km jihozápadně od Velkého Meziříčí a 5 km jihozápadně od města Měřín, kde je také sjezd a nájezd na dálnici D1 Brno - Praha. Katastr, ke kterému náleží také osady Benešov a Dvůr, zaujímá 656 ha a v současnosti na něm žije 182 obyvatel. Nadmořská výška činí 586 m.

První zmínka o vsi, která po staletí trpěla nedostatkem vody, se dochovala až z roku 1556. Lidé se živili většinou zemědělstvím, a to převážně pěstováním brambor.

Dominantou návsi tvoří bývalá obecní škola a kaple s kašnou, zasvěcená svaté Trojici. Důležitou stavbou je také prodejna smíšeného zboží a pohostinství.

V Chlumku se 17. 8. 1929 narodil pedagog a vědecký pracovník v oboru mineralogie a botaniky, profesor RNDr. František Čech, Dr.Sc. Až do roku 1990 byl vedoucím katedry mineralogie, geo-

chemie a krystalografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Hlavním předmětem jeho výzkumu byly pegmatity, početné studie zasvětil geochemii, výskytu minerálů, jejich struktuře a původu. Zvláště se zajímal o minerály berilia, slídy, skupiny turmalínů a speciální pozornost věnoval také přírodním fosfátům. František Čech zemřel dne 4. 10. 1995.

Krajina v okolí obce je typická pro Vysočinu. V mírně zvlněném terénu tu na pohled kouzelná zákoutí střídají políčka a lesíky.

JABLOŇOV

Obec Jabloňov se nachází v krásné přírodě na Českomoravské vrchovině asi 7 km východně od Velkého Meziříčí. Nadmořská výška je 496 m. Nejlidnatější byla obec okolo roku 1900, kdy zde žilo až 450 obyvatel, vinou válečných událostí se jejich počet snížil asi o čtvrtinu. Dnes má Jabloňov 334 obyvatel. Průměrný věk obyvatel je 36,2 roku. Okolo vesnice protéká potok Polomina, jižně vede dálnice D1. Katastrální území měří 884 ha.

První zmínka o obci je v Zemských deskách brněnských z roku 1361, kdy obec Jabloňov patřila Radoňovi z Radslavic. Název obce pochází od místa porostlého jabloněmi. Pečeť z roku 1361 má ve znaku jabloň. Katastr vsi leží při takzvané císařské silnici, která byla postavena v letech 1783 - 1787 z Brna do Jihlavy a vede přes Vysoký most postavený v roce 1593. Patří do okresu Žďár nad Sázavou.

Obec tvořilo 22 gruntů, v současné době je zde 102 domů a 84 z nich je

trvale obydleno. Za silnicí proti Jabloňovu vznikl panský dvůr Klenůvka. Dominantou obce je v roce 2004 opravená kaplička. Škola byla postavena v roce 1827. Do té doby se učilo v obecní chalupě. Nyní je zrušena a většina dětí dojíždí do školských zařízení ve Velkém Meziříčí. V obci se nachází zájezdní restaurace se zahrádkou a možností parkování, dobře vybavené dětské hřiště a obchod se smíšeným zbožím. V současné době probíhá výstavba víceúčelové vodní nádrže. Plá-

nuje se generální oprava budovy obecního úřadu a výstavba asi 4 větrných elektráren.

Možnosti sportovního vyžití v Jabloňově skýtá tenisové a fotbalové hřiště a v zimě přírodní kluziště.

Společenské organizace zastupuje Sbor dobrovolných hasičů, fotbalový klub TJ Družstevník Jabloňov a myslivecké sdružení. Poloha obce nabízí velmi dobré autobusové spojení do blízkého Velkého Meziříčí, do Brna i do krajského města Jihlavy.

JÍVOVÍ

Obec se nalézá v kraji Vysočina, 12 km od Velkého Meziříčí, v nadmořské výšce 550 m. Má 300 obyvatel, žijících na území o výměře 767 ha.

První zmínka o Jívoví je z roku 1287, kdy Anežka, dcera majitele křižanovského panství, pana Bočka z Kunštátu, darovala polovinu Křižanova nově založenému Žďárskému klášteru, na jehož majetku se Jívoví po tomto roku připomíná. Z toho lze soudit, že obec byla založena proto, aby přinášela svým majitelům zisk na dosud neobdělávané půdě. Od založení do roku 1486 patřilo Jívoví Žďárskému klášteru s výjimkou let 1422 - 1436. Tehdy v husitské době zabral majetek Jan Křižanovský z rodu pánů z Lomnice. Roku 1486 odkoupil Vratislav z Pernštejna Horní město Křižanov a Jívoví. Jeho dědicem byl Vilém z Pernštejna. Jako katolík proslul dobrým vztahem k hnutí Českých bratří. Za jeho panování se mohli usadit v Křižanově a zámecká kaple byla původně bratrským sborem. Pan Vilém

zrušil roku 1500 poddaným v Jívoví povinnost šenkovat panská vína. Po Vilémovi následoval Jan II. z Pernštejna, řečený Bohatý. Byl nejvyšším komořím a moravským hejtmánem. Po smrti ho vystřídal Vojtěch z Pernštejna. Zapsal Jívoví a Jakubovice do zemských desek svému bratru Vratislavovi, nejvyššímu kancléři českého království. Ten se však přepychovým životem příliš zadlužil a mnohé statky musel rozprodat. Například roku 1552 Velké Meziříčí a roku 1560 došlo i na Křižanov a s ním i na

Jívoví. Poté se vystřídalo mnoho majitelů, až se Jívoví v 18. století po 240 letech stalo znovu majetkem Žďárského kláštera, než byl za Josefa II. zrušen. Do roku 1874 bylo Jívoví osadou Křižanova. V tomto roce se stala obec samostatnou. Sloučením národních výborů roku 1976 připadla opět Křižanovu. K nejnovějšímu osamostatnění došlo roku 1990.

Nejvýznamnější památku Jívoví představuje kaple sv. Anny, vystavěná v roce 1930. Roku 1934 byl založen místní hasičský sbor. Občanům slouží prodejna smíšeného zboží, hostinec a hřiště, je zde vybudován vodovod a plynofikace.

KADOLEC

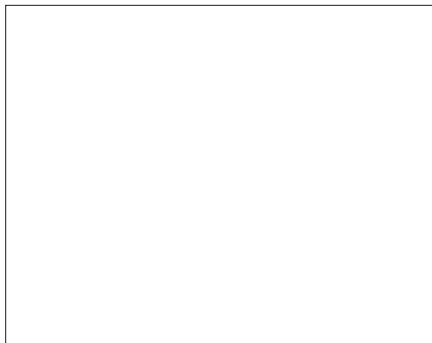
Ves se nachází v Křižanovské vrchovině, 2 km jihovýchodně od Křižanova a 12 km severovýchodně od Velkého Meziříčí. Celková výměra katastru, na kterém se nachází také křižanovské letiště, činí 608 ha a v současnosti na něm žije 168 stálých obyvatel.

Kadolec se poprvé připomíná v roce 1364 jako součást osovského panství. Polovina vsi tehdy náležela Jindřichovi z Ronova a o dva roky později přešla na Jana z Meziříčí. Druhá polovina patřila i s rychtářstvím bratřím z Ronova a od

roku 1372 markraběti Janovi, aby se pak celá obec spojila v rukou Jana z Meziříčí. Kadolec zůstal u Osově, v roce 1552 přešel k Ořechovu, s ním v roce 1687 ke Křižanovu a od roku 1990 je samostatný.

Dominantu návsi tvoří kaple Panny Marie. Občané mají dále k dispozici prodejnu se smíšeným zbožím, hostinec se sálem, vyletiště, zemědělské družstvo a dobré autobusové spojení s Křižanovem, Velkou Bíteší a Velkým Meziříčím. Aktivní činnost zde vyvíjí myslivci a Sbor dobrovolných hasičů.

Okolí Kadolce vybízí k turistice, houbaření i koupání a v zimním období zase k běžceckému lyžování. Na území je roztroušeno několik rybníčků, kde si na své přijdou také rybáři.

V lesích nad obcí se na Svaté hoře nachází pamětní místo, ke kterému se váže pověst o svatě Zdislavě z Lemberka. Zdislava, jež se narodila kolem roku 1220 v nedalekém Křižanově, tu skutečně žila. Svůj život zasvětila pomoci nemocným, starým a umírajícím a proto byla v Oloumouci 21. 5. 1995 papežem Janem Pavlem II. prohlášena za svatou. Toto místo bývá v současnosti cílem mnoha poutníků.